

Sygn. akt I ACa 202/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Sławomir Jamróg
Sędziowie:	SSA Anna Kowacz-Braun (spr.) SSO del. Wojciech Żukowski
Protokolant:	sekr. sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 28 listopada 2018 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa M. S. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 22 listopada 2017 r. sygn. akt I C 2467/16

1. oddala apelację;

2. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Wojciech Żukowski SSA Sławomir Jamróg SSA Anna Kowacz-Braun

I ACa 202/18

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 28 listopada 2018 r.

M. S. (1) wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w K. kwoty 90.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, a spowodowaną łamaniem przez pozwanego przepisów Kodeksu karnego wykonawczego,

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i Konwencji Praw Człowieka, które gwarantują humanitarne wykonywanie kary pozbawienia wolności.

Pozwany Skarb Państwa – Areszt Śledczy w K. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, równocześnie zaprzeczył wszystkim zarzutom powoda.

Wyrokiem z dnia 22 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w Kielcach oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 1080 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Orzeczenie to Sąd Okręgowy poprzedził następującymi ustaleniami:

M. S. (1) od 12 października 2015 r. odbywa w Areszcie Śledczym w K. karę pozbawienia wolności dla recydywistów penitencjarnych, w systemie zwykłym. Przebywał w celach mieszkalnych zlokalizowanych w budynku (...), którego budowa zakończona została w 1980 r. Jest to najstarszy pawilon na terenie pozwanego Aresztu, o najniższym standardzie mieszkalnym, w którym obecnie prowadzony jest remont. Powód przebywał w celach mieszkalnych trzyosobowych: nr (...) o powierzchni 10,58 m⁽²⁾, (...) o powierzchni 10,58 m⁽²⁾, (...) o powierzchni 10,58 m⁽²⁾, (...) o powierzchni 10,58 m⁽²⁾, (...) o powierzchni 10,73 m⁽²⁾ i (...) o powierzchni 10,56 m⁽²⁾, nie wliczając do powierzchni cel kącików sanitarnych. M. S. (1) w każdej ze wskazanych cel przebywał po kilka miesięcy. Wówczas w celach tych nie było w pełni zabudowanych kącików sanitarnych (obecnie tylko jedna go nie ma), były one wydzielone płytą pilśniową o wysokości około 180 cm i kotarą. Kącik sanitarny to część wydzielona z celi, zabudowana tak, że widać było stopy i dolne partie nóg.

Cele więzienne wyposażone są: w łóżka dla każdego osadzonego, szafę, stół i krzesła. W każdej z nich jest kratka wentylacyjna grawitacyjna, okna, które otwierane są do wewnątrz. W dwóch celach, w których przebywał M. S. (1) o numerach (...) w oknach zamontowane były wewnętrzne kraty koszowe instalowane przed otworami okiennymi, co umożliwiało otwarcie okna na około 20 cm. Okna w pozwanym Areszcie zostały wymienione, posiadają system mikrowentylacji, można je rozszczelnić, aby wspomóc grawitacyjny ruch powietrza.

Powód przebywając w celach pawilonu(...) nie miał w nich dostępu do ciepłej wody, bowiem nie było instalacji, która umożliwiłaby jej doprowadzenie. Ostatnio prowadzone są prace modernizacyjne, które mają na celu doprowadzenie ciepłej wody do każdej celi. Dwa razy w tygodniu więźniowie mają dostęp do łaźni, mogą też posiadać grzałkę i czajnik do 1.000 V. W celach pawilonu (...) nie ma gniazd antenowych, sygnał jest doprowadzany do świetlic. Za zgodą dyrektora więźniowie mogą korzystać ze swoich telewizorów. Powód miał dostęp do odbiornika telewizyjnego, który odbierał programy ogólnodostępne lecz musiał „biegać z anteną po celi”, aby oglądać telewizję.

W celi (...) w której powód przebywał przez trzy miesiące na podłodze był grzyb, wydzielal się przykry zapach, lecz M. S. (1) nie zgłosił tego administracji Aresztu Śledczego w K. .

W 2016 r. M. S. (1) zgłosił dolegliwości bólowe stawu barkowego prawego. W ambulatorium więziennym otrzymał leki i zastrzyk podany dostawowo. Został skierowany na konsultację ortopedyczną do Wojewódzkiego Szpitala (...) w K., po której zalecono mu fizykoterapię z rehabilitacją. Powyższe nie mogły być wykonane w pozwanym Areszcie lecz w Zakładzie Karnym w Ł.. W toku procesu w niniejszej sprawie powód odbył to leczenie.

W oparciu o poczynione ustalenia Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione.

Powód żądanie swoje opierał o przepisy art. 23 i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c.. Wyliczenie poszczególnych dóbr osobistych w przepisie art. 23 k.c. nie ma charakteru wyczerpującego. W świetle brzmienia art. 30 Konstytucji dobrem osobistym jest również godność osobista. Pod pojęciem godności osobistej rozumie się zaś sferę osobowości, która konkretyzuje się w poczuciu własnej wartości człowieka i oczekiwaniu szacunku ze strony innych ludzi. Z tego tytułu każdemu przysługuje prawo do odbywania kary w godnych warunkach. (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2007 r., II CSK 269/07, OSNC ZD 2008 nr 3, poz. 75). Zgodnie z treścią art. 24 k.c., ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest

ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Powołany przepis nakłada na powoda ciężar wykazania naruszenia jego dobra osobistego. Na pozwanym zaś spoczywa ciężar udowodnienia, że jego działanie naruszające dobro osobiste strony przeciwnej nie było bezprawne.

Powód podnosił, że poprzez przebywanie w celach, które nie miały w pełni zabudowanych kąpek sanitarnych, przez co korzystanie z nich nie zapewniało intymności, roznosiły się nieprzyjemne zapachy, cele nie były wyposażone w gniazda antenowe, nie było w nich dostępu do ciepłej wody, jedna z nich była zagrzybiona zostały naruszone jego dobra osobiste, był poniżająco traktowany w sposób sprzeczny z Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Konstytucją RP i przepisami Kodeksu karnego wykonawczego.

Sąd Okręgowy poglądu tego nie podzielił i wskazał, że art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie 4 listopada 1950 r. (Dz.U. 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) stanowi, że nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu. W orzecnictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka utrwalone jest stanowisko, że traktowanie może być uznane za „nieludzkie”, jeżeli między innymi było zamierzone, dokonywane z premedytacją, stosowane przez wiele godzin bez przerwy, ma charakter ciągły oraz powoduje bądź urazy cielesne, bądź głębokie fizyczne i psychiczne cierpienie, a uznane za „poniżające”, gdy miało takie natężenie, że spowodowało u ofiar uczucie strachu, cierpienia i upokorzenia w stopniu będącym w stanie je poniżyć. Aby traktowanie czy karanie można było uznać za „nieludzkie” lub „poniżające”, cierpienie i upokorzenie z nimi związane musi w każdym wypadku wykroczać daleko poza niezbędny element dolegliwości, stopień nieuniknionego cierpienia i upokorzenia, które pociąga za sobą stosowanie zgodnych z prawem form karania. (tak: wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 6 kwietnia 2000 r. Nr 26772/95, wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 26 października 2000 r. Nr 30210/96, wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 15 listopada 2001 r. Nr 25196/94, wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 29 kwietnia 2003 r. Nr 38812/97).

Dokonując więc oceny, czy kara lub traktowanie jest „poniżające” w rozumieniu art. 3 Konwencji, należy wziąć pod uwagę, czy w zamierzeniu ma poniżyć i upokorzyć daną osobę oraz czy, w odniesieniu do następstw, wywarło negatywny wpływ na jej osobowość w sposób sprzeczny z art. 3 Konwencji.

Warunki uwięzienia nie naruszają przyrodzonej, niezbywalnej godności człowieka wtedy, gdy traktowanie człowieka pozbawionego wolności nie jest poniżające i niehumanitarne, a ograniczenia i dolegliwości nie przekraczają koniecznego rozmiaru wynikającego z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka oraz nie przekraczają ciężaru nieuniknionego cierpienia nieodłącznie związanego z samym faktem uwięzienia

W tym kontekście nie sposób uznać, aby przebywanie przez powoda w warunkach przez niego wskazanych (brak ciepłej wody, zabudowanego kąpka sanitarnego, bez gniazd antenowych, przez pewien czas w celi, w której podłoga była zagrzybiona i w której okno można było otworzyć na około 20 cm) było nieludzkie i poniżające. Należy uznać je raczej za niedogodności, a nie za nieludzkie i poniżające traktowanie.

M. S. (1) nie wykazał również, że pozwany Areszt Śledczy naruszył przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, jak również akty niższego rzędu (rozporządzenia) regulujące warunki, w jakich odbywa się karę pozbawienia wolności.

Zgodnie z art. 110 k.k.w. skazanego osadza się w celi mieszkalnej wieloosobowej lub jednoosobowej. Powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego, wynosi nie mniej niż 3 m². Cele wyposaża się w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy zapewniający skazanemu osobne miejsce do spania, odpowiednie warunki higieny, dostateczny dopływ powietrza i odpowiednią do pory roku temperaturę, według norm określonych dla pomieszczeń mieszkalnych, a także oświetlenie odpowiednie do czytania i wykonywania pracy.

Artykuł 29 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno – porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności z dnia 21 grudnia 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 2231) stanowi , że cela mieszkalna powinna być wyposażona w łóżko dla każdego skazanego, odpowiednią do liczby skazanych liczbę stołów, szafek i taboretów oraz środków do utrzymania czystości w celi. Niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrepujące użytkowanie. Zgodnie zaś z art. 31 ust 3 tego rozporządzenia skazany korzysta co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpieli. Ocenic zatem należy czy wskazane i wykazane przez powoda warunki odbywania kary pozbawienia wolności w postaci: niezabudowanych kącików sanitarnych, które powodowały brak intymności i roznoszenie się nieprzyjemnych zapachów, braku dostępu do ciepłej wody w celach mieszkalnych i ich niewyposażenie w gniazda antenowe, niemożliwość dostatecznego przewietrzenia celi z uwagi na zamontowanie wewnętrznej kraty i zagrzybienie podłogi stanowiło naruszenie jego dóbr osobistych i czy było ono bezprawne.

Zdaniem Sądu Okręgowego warunki odbywania przez M. S. (1) kary pozbawienia wolności nie naruszyły jego dóbr osobistych i nie były bezprawne. Zacytowane wyżej przepisy prawa, w kontekście zarzutów powoda, świadczą że regulacje dotyczące warunków odbywania kary pozbawienia wolności nie zostały naruszone. Powód wycofał się z zarzutu podniesionego w pozwie, że cele w których przebywał nie miały odpowiedniej powierzchni jak również, że pozwany Areszt Śledczy nie zapewnił mu odpowiedniego leczenia zgłaszanych przez niego dolegliwości. Podnosił natomiast, że kąciki sanitarne nie gwarantowały intymności z nich korzystania, bo nie były zabudowane, tylko oddzielone od celi „śmierdzącą szmatą”. Treść § 29 rozporządzenia MS w sprawie regulaminu organizacyjno – porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz.U. z 2016 r. poz. 2231) nie nakładała na administrację zakładu karnego obowiązku zapewnienia oddzielnych toalet lub murowanych kącików sanitarnych, lecz jedynie usytuowanie niezbędnych urządzeń sanitarnych w sposób zapewniający ich niekrepujące użytkowanie. Warunki te zostały spełnione skoro kąciki sanitarne zostały wydzielone z celi, a intymność zapewniona poprzez zamontowanie kotar. Uciążliwość związana z korzystaniem z tego typu toalety w postaci czasowego roznoszenia się nieprzyjemnych zapachów nie wykracza poza konieczny rozmiar związany wykonywaniem kary pozbawienia wolności, nie ma na celu dręczenia więźnia

Nie bez znaczenia jest okoliczności, że pozwany Areszt Śledczy w K. , w ramach posiadanych środków, prowadzi remont budynków, w których osadzeni są więźniowie. Wymienione zostały okna, dokonano termoizolacji budynków, doprowadzana jest ciepła woda do każdej celi mieszkalnej jak również zabudowywane są kąciki sanitarne w taki sposób, aby w pełni były oddzielone od celi mieszkalnej.

Bezspornie jednostka penitencjarna zobowiązana była do zapewnienia dostatecznego dopływu powietrza do cel. Powód podnosił, że na skutek zamontowania kraty wewnętrznej przed oknem nie można było go otworzyć na tyle szeroko, aby w czasie upałów przewietrzyć celę. Paragraf 31 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 17 października 2016 r. w sprawie sposobu ochrony jednostek organizacyjnych Służb Więziennych (Dz. U. 2016, poz. 1804) stanowi, że w ochronie jednostki organizacyjnej można stosować zabezpieczenia techniczno – ochronne m.in. kraty okienne oraz wewnętrzne kraty koszowe instalowane za drzwiami wejściowymi i przed otworami okiennymi. Takie zatem wyposażenie celi nie zmierzało do dokuczania więźniom lecz do zapewnienia bezpieczeństwa i przeciwdziałaniu ucieczkom.

Sąd Okręgowy uznał więc, że wskazane przez powoda warunki, w których odbywa karę pozbawienia wolności nie stanowią naruszenia jego dóbr osobistych. Odbywanie kary pozbawienia wolności związane jest z licznymi ograniczeniami i niedogodnościami. Obowiązkiem władzy publicznej, odpowiedzialnej za prawidłowe wykonywanie zadań represyjnych państwa, jest zapewnienie osadzonym określonych przepisami minimalnych warunków, a te zostały spełnione. Zarzuty M. S. (1) co do niewłaściwego jego traktowania przez funkcjonariuszy pozwanego nie zostały wykazane i zostały uznane przez Sąd za gołosłowne.

W tej sytuacji należy uznać, że niedogodności, jakie napotkały powoda w pozwanej jednostce penitencjarnej, nie doprowadziły do naruszenia jego dóbr osobistych w postaci godności, prawa do prywatności czy humanitarnych warunków izolacji. O konkretnym naruszeniu dóbr osobistych nie mogą bowiem decydować subiektywne odczucia osoby uważającej się za pokrzywdzoną i żądającej ochrony prawnej, lecz pewne kryteria obiektywne, zwłaszcza zaś

to, jaką reakcję wywołuje w społeczeństwie określone zagrożenie lub naruszenie, a także całokształt okoliczności w sprawie, której przedmiotem jest ochrona dóbr osobistych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2002 r., I PKN 267/01, opubl. w nr 6 OSNP z 2004 r.)

Państwo wykonując zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości, ma obowiązek zapewnienia minimalnego standardu socjalno – bytowego, tak aby osobie pozbawionej wolności nie towarzyszyły dodatkowe uciążliwości. Standard taki dostosowany powinien być jednak do warunków izolacyjnych.

W powszechnym odczuciu niedogodności w odbywaniu kary pozbawienia wolności w postaci: niedostatecznie wywietrzonej celi, braku dostępu do ciepłej wody w pomieszczeniu, w którym powód przebywa, braku gniazd antenowych, wymurowanego kącika sanitarnego, czy też częściowo zagrzybionej podłogi, nie są nadmierne, czy też nakierunkowane na dostarczeniu osadzonemu dodatkowych cierpień. Nie mogą być uznane jako niegodziwe, gdyż osoba tymczasowo aresztowana lub odbywająca karę izolacyjną musi liczyć się z ograniczeniami i dolegliwościami. Nie można zatem zasadnie twierdzić, że warunki osadzenia powoda, oceniane z punktu widzenia obiektywnego, godziły w jego dobra osobiste (godność, prawo do prywatności, prawo do humanitarnego odbywania izolacji). O naruszeniu dobra osobistego w postaci uchybienia godności osadzonego w zakładzie karnym nie można mówić w przypadku pewnych uciążliwości lub niedogodności związanych z pobytem w takim zakładzie, polegających na niższym od oczekiwanego standardzie celi czy urządzeń sanitarnych, bowiem dla wielu ludzi nie pozbawionych wolności orzeczeniem sądowym warunki mieszkaniowe bywają często równie trudne. Godność skazanego przebywającego w zakładzie karnym nie jest naruszona, jeżeli odpowiada uznanym normom poszanowania człowieczeństwa. A w takich, zdaniem Sądu Okręgowego, M. S. (1) przebywał. Niedogodności, które w subiektywny odczuciu powoda urosły do rangi naruszenia jego dóbr osobistych, nie można utożsamiać z rzeczywistym ich naruszeniem.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku, zaskarżając go w całości wniósł powód M. S. (1), który zarzucił, że administracja Aresztu Śledczego poprzez swoje działanie naruszyła art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz art. 77 ustawy RP poprzez umieszczenie go w celach nie spełniających ogólnie przyjętych standardów Unii Europejskiej cywilizowanego państwa.

W uzasadnieniu apelacji ponowił swą argumentację zaprezentowaną w pozwie i nie zgodził się z oceną Sądu Okręgowego, że nie doszło do naruszenia jego dóbr osobistych. Równocześnie podniósł, że poprzez nieodroczenie rozprawy z uwagi na przewiezienie do Zakładu Karnego w Ł. został pozbawiony możliwości zadawania pytań dwóm przesłuchiwanym wówczas świadkom.

Powód wniósł o zmianę wyroku poprzez uwzględnienie powództwa.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powoda M. S. (1) jest nieuzasadniona.

Ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny Sąd Apelacyjny przyjął za własny bowiem wyprowadzony on został z dowodów, których ocena odpowiada wszelkim wskazaniom z art. 233 § 1 k.p.c.. Sąd Okręgowy uwzględnił wszystkie przeprowadzone w toku postępowania dowody, wyciągnął z nich wnioski logicznie poprawne i odpowiadające aktualnym poglądom na sądowe stosowanie prawa. O wnikliwości i poprawności tych wniosków świadczą pisemne motywy zaskarżonego wyroku, w których przedstawione zostały wszystkie fakty stanowiące podstawę wydanego wyroku, a także omówione zostały dowody ze wskazaniem, którym Sąd I instancji dał wiarę, a którym odmówił takiego walu.

Podkreślić należy, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego ocena wiarygodności i mocy dowodów jest podstawowym zadaniem sądu orzekającego, wyrażającym istotę sądenia, a więc rozstrzygnięcia kwestii spornych w

warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania sędziego przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału (orz. Sądu Najwyższego z 16 lutego 1996 r., II CRN 173/95).

Prawidłowo ustalony stan faktyczny słusznie doprowadził Sąd Okręgowy do wniosku, że warunki w jakich powód odbywał karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w K. nie wykroczały poza dolegliwości wynikłe z pobytu w warunkach izolacji więziennej. Zachowane zostały normy określone prawem dla osób osadzonych, a zawarte m.in. w: Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2014r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U.2014.200) – wcześniej w tym przedmiocie Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 186, poz. 1820), Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 czerwca 2012r. w sprawie udzielania świadczeń zdrowotnych przez podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności (Dz.U.2012.738) – wcześniej Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2010r. w sprawie udzielania świadczeń zdrowotnych osobom pozbawionym wolności przez zakłady opieki zdrowotnej dla osób pozbawionych wolności (Dz. U. z 2011 r. Nr 1, poz. 2), Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003r. w sprawie regulaminu organizacyjno – porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz.U.2003.152.1493).

Powód nie podniósł zarzutów dotyczących przekroczenia przez Sąd Okręgowy zasady swobodnej oceny dowodów w związku z czym nie ma powodu by szerzej omawiać poczynione w sprawie ustalenia faktyczne.

Przechodząc do oceny poprawności zastosowania prawa materialnego stwierdzić należy, że Sąd Apelacyjny w całości aprobuje ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy.

Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej (art. 417 k.c.). Na podstawie art. 23 i 24 w zw. z art. 448 k.c. w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Dla uwzględnienia żądania określonego w art. 24 k.c. wystarczające jest wykazanie, że działanie pozwanego miało charakter bezprawny, przy czym pamiętać należy, iż z przepisu tego wynika domniemanie bezprawności działania pozwanego. To na pozwanym ciąży obowiązek wykazania, że podjęte przez niego działanie lub jego zachowanie nie było bezprawne. Podkreślił to Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 lutego 2007r. o sygn. V CSK 431/06, gdzie stwierdził, że ciężar dowodu, że warunki w zakładzie karnym odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych, spoczywa na pozwanym. Dla zasądzenia roszczenia pieniężnego na rzecz powoda konieczne jest wykazanie obok bezprawności jeszcze zawinionego działania pozwanego, przy czym wystarczające jest wykazanie choćby najmniejszego stopnia winy.

Sam fakt skazania i orzeczenia wobec powoda kary pozbawienia wolności nie powoduje umniejszenia standardów traktowania takiej osoby jako podmiotu praw, któremu przysługuje ochrona dóbr osobistych, tj. godność, prawo do prywatności i intymności, ochrony zdrowia, odpowiednich warunków bytowych. Jednak dolegliwości osadzonego w placówce penitencjarnej wywołane samym faktem izolacji i standardów więziennictwa w danym kraju nie mogą zostać poczytane jako naruszenie dóbr osobistych człowieka. Dla stwierdzenia, iż do naruszenia tych dóbr doszło, konieczne jest wskazanie okoliczności, które wykraczają poza niedogodności izolacji więziennej, są nastawione na świadome poniżenie, upokorzenie i dotknięcie osadzonego więźnia.

Wymóg zapewnienia przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymogów nowożytnego państwa prawa, znajdującym wyraz w normach prawa międzynarodowego. Stanowi o tym wprost art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966r. (Dz.U. z 1977r. Nr 38, poz. 167 i 169) głoszący, że każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. Także art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka stanowiący, że nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu, wprowadza obowiązek władzy publicznej zapewnienia osobom osadzonym w zakładach karnych godziwych i humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, nienaruszających godności ludzkiej. Łączy się z tym wynikający z art. 8 ust. 1 Konwencji nakaz poszanowania życia prywatnego

obywateli i ich prawa do intymności, co w odniesieniu do osób osadzonych w zakładach karnych oznacza obowiązek zapewnienia takich warunków bytowych i sanitarnych, w których godność ludzka i prawo do intymności nie doznają istotnego uszczerbku. Odpowiednikami powyższych norm prawa międzynarodowego są art. 40, 41 ust. 4 i art. 47 Konstytucji wprowadzające wskazane zasady na grunt prawa polskiego. Konstytucja RP statuuje, że nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych (art.40). Każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny (art.41 ust.4).

W sprawach o ochronę dóbr osobistych nakłada się na powoda obowiązek wykazania, iż zaistniało zdarzenie, wskutek którego dobra osobiste powoda zostały naruszone, w zakresie w jakim nie było to niezbędne do wykonania kary pozbawienia wolności. W ocenie, także Sądu Apelacyjnego powód temu obowiązkowi nie podołał.

Konstrukcja ochrony dóbr osobistych opiera się w prawie polskim na obiektywnym ujmowaniu ich istoty. Odmiennie niż w ujęciu subiektywnym, odwołującym się przede wszystkim do indywidualnych wartości świata uczuć, stanu życia psychicznego jednostki, koncepcja obiektywna przyjmuje, że źródłem dóbr osobistych, jako wartości niemajątkowych i ściśle związanych z osobą ludzką, jest porządek prawny oraz zawarte w nim społeczne normy i oceny. Dobra osobiste charakteryzowane są więc jako wartości wynikające ze społecznych ocen, stanowiące przedmiot społecznego uznania i typizacji, o których istnieniu rozstrzyga osąd opinii społecznej. Są to wartości uznane powszechnie w społeczeństwie i akceptowane przez dany system prawny (zob. m.in. A. Szpunar, Ochrona dóbr osobistych, Warszawa 1979, s. 107; A. Cisek, Dobra osobiste i ich niemajątkowa ochrona w Kodeksie cywilnym, Acta UWr, Prawo CLXVII, Wrocław 1989, s. 39; Z. Radwański, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2003 r., s. 156). Z tych względów naturę i granice poszczególnych dóbr osobistych wyznaczają przeważające w danym społeczeństwie zapatrywania prawne, moralne i obyczajowe. Dokonując oceny, czy nastąpiło naruszenie dobra osobistego należy odnieść się do poglądów panujących w społeczeństwie, posługując się w tym celu abstrakcyjnym wzorcem „przeciętnego obywatela”, nie zaś odwoływać się do jednostkowych odczuć i ocen osoby pokrzywdzonej.

Jak wskazuje się w doktrynie, wartości osobiste nie dlatego podlegają ochronie, że dana osoba przywiązuje do nich subiektywnie doniosłe znaczenie, ale dlatego, że system prawny uznaje i aprobuje potrzebę ich ochrony. Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego akceptuje się pogląd, zgodnie z którym ocena, czy w konkretnej sytuacji nastąpiło naruszenie dobra osobistego, nie może być dokonywana według miary indywidualnej wartości pokrzywdzonego, a więc według oceny subiektywnej zainteresowanego. Kryteria oceny naruszenia muszą być poddane obiektywizacji, trzeba w tym zakresie uwzględnić odczucia szerszego grona uczestników i powszechnie przyjmowane, a zasługujące na akceptację normy postępowania, w tym normy obyczajowe i wynikające z tradycji (tak m. in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1997 r., III CKN 33/97, OSNC 1997, z. 6-7, poz. 93; wyrok Sądu Najwyższego z 16 stycznia 1976 r., II CR 692/75, OSNC 1976, z. 11, poz. 251).

W świetle powyższych poglądów nie każde zdarzenie wywołujące u jednostki subiektywne odczucie naruszenia jej czci, godności osobistej – stanowi fakt, któremu można przypisać skutek w postaci naruszenia dóbr osobistych jednostki. Tych kryteriów delimitacyjnych dostarcza obiektywna koncepcja naruszenia dóbr osobistych. Prowadzi to do wniosku, że w sytuacji gdy stronie pozwanej nie można przypisać bezprawności to subiektywne odczucia powoda dotyczące warunków odbywania kary pozbawienia wolności nie mogą stanowić podstawy do przyjęcia, że doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda.

Wszystko to potwierdza zasadność oddalenia powództwa a w konsekwencji apelacji.

W sprawie nie doszło też do naruszenia praw powoda do obrony na skutek przeprowadzenia rozprawy w dniu 13 czerwca 2017 r. pod jego nieobecność. Powód pismem, które do Sądu Okręgowego wpłynęło w dniu 18 maja 2017 r. (k.106) poinformował, że został przewieziony do Zakładu Karnego w Ł.. Nie wnioskował o odroczenie rozprawy ani też na kolejnej rozprawie w dniu 13 września 2017 r. nie zgłosił zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c. Ani na tej rozprawie ani po zapoznaniu się z całością akt nie ponowił wniosku o ponowne przesłuchanie w jego obecności świadków K. B. i P. F.. Nie można zatem dopatrzeć się jakiegokolwiek uchybienia proceduralnego skutkującego naruszeniem prawa strony do obrony swych praw.

W sprawie zaginionego, jak twierdzi powód w apelacji, wniosku o wykonanie zdjęć łel w których przebywał w okresie objętym podstawą faktyczną żądania pozwu trudno się wypowiedzieć. Można jedynie stwierdzić, że to powód winien wykazać fakt wysłania takiego wniosku, czego jednak nie uczynił. Można jedynie zauważyć, że zdjęcia takie, z uwagi na prowadzony remont nie odzwierciedlałyby ich stanu z czasu gdy powód w nich przebywał.

W kwestii podnoszonego w apelacji nieustanowienia dla powoda pełnomocnika z urzędu wskazać należy, że taki wniosek został oddalony postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 26 stycznia 2017 r. Powód nie wniósł zażalenia na to orzeczenie.

Fakt rozpoznania wniosku spowodował, że kolejny wniosek oparty na tych samych okolicznościach, który wpłynął do Sądu Apelacyjnego został odrzucony na podstawie art. 117² § 1 i 2 k.p.c. postanowieniem z dnia 27 listopada 2018 r. Na postanowienie o odrzuceniu takiego wniosku nie przysługuje zażalenie.

Wniosek o umorzenie kosztów postępowania apelacyjnego nie został rozpoznany bowiem powód korzysta ze zwolnienia od kosztów sądowych.

Mając powyższe na uwadze orzeczono na podstawie art. 385 k.p.c., a o kosztach zgodnie z zasada odpowiedzialności za wynik procesu, wyrażona w art. 98 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

SSO (del.) Wojciech Żukowski SSA Sławomir Jamróg SSA Anna Kowacz - Braun